Sortland kommune

Utkast til utredning om Rullerende barnehageopptak 2026

Innledning

Sortland kommune har et raust opptakssystem for å kunne tilby familier barnehageplass. Nasjonale bestemmelser gir barn født innen 1. desember året før rett på barnehageplass. I Sortland kan det søkes barnehageplass for 1-åringene innen 15. mars. hvert år, med oppstart ved nytt barnehageår i august samme år. Dette er hovedopptaket. I tillegg til dette kan foreldre søke om barnehageplass hele resten av året, og vil bli fortløpende tildelt barnehageplass dersom det er kapasitet i barnehagen de søker seg til. Det betyr at barn får barnehageplass gjennom hele året og at foresatte kan gå tilbake til jobb etter endt permisjon så fremt kapasiteten i ønsket barnehage tillater det.

Tilflyttere vil tilbys barnehageplass på samme måte som andre. Så lenge det er ledig kapasitet i barnehagen de søker seg til, får de tildelt plass når de ønsker.

Bakgrunnen for utredningen

Fra Driftsutvalgets vedtak 16. april 2026 fremgår det følgende:

Innføring av fullt rullerende barnehage opptak.

Sortland kommune bes utrede og legge fram sak om innføring av fullt rullerende barnehageopptak. Målet er å sikre at barn kan få barnehageplass gjennom hele året fra fylte ett år, i tråd med intensjonene om fleksibelt opptak og god tilrettelegging for barnefamilier i kommunen. Kommunedirektøren bes vurdere:

- *Kapasitet i barnehagene*
- *Økonomiske konsekvenser*
- *Eventuelle endringer i vedtektene for barnehageopptak*

Rullerende barnehageopptak er et tilbud til barnefamilier i Sortland som har som hensikt å sikre barnehageplass uavhengig av når på året det søkes eller barnet flytter til kommunen.

I det følgende vil gjøres rede eksisterende tilbud om barnehageopptak og for de konsekvenser kommunedirektøren vurderer vil komme dersom fullt rullerende opptak innføres i Sortland kommune. Det vil til slutt gjøres en vurdering.

Beskrivelse av rullerende opptak

Rullerende opptak kan defineres som tre forskjellige løsninger. Felles for alle løsninger er at barn tildeles barnehageplass gjennom hele året i takt med at de fyller ett år.

1. **Rullerende opptak med flere opptaksdatoer**
   Det settes av et visst antall ledige barnehageplasser i barnehagene som skal tildeles på forskjellige tidspunkt i løpet av året slik at det ikke er et eget hovedopptak, men eksempelvis fire opptak for vår, sommer, høst og vintermånedene.
2. **Rullerende fortløpende opptak opptak**

Hovedopptak gjennomføres på våren med tildeling av barnehageplasser fra august. Resten av året tildeles det fortløpende barnehageplass til barn ut fra dato foreldrene selv ønsker oppstart. Dette forutsetter ledig kapasitet.

3. **Fullt rullerende opptak med kontinuerlig ledig kapasitet**
   Denne løsningen gjør at det ikke er et hovedopptak til barnehagene, men at barnehageplasser tildeles fortløpende når foreldre søker og at kapasiteten bygges opp i alle barnehager slik at barn kan få tildelt barnehageplass der de har søkt, når de søker.

I Sortland kommune har rullerende fortløpende barnehageopptak (løsning nummer 2) vært gjeldende i mange år. Kommunen har ett hovedopptak på våren med fortløpende opptak resten av året.

Skulle kommunen innføre en av de andre to løsningene må det bemannes opp i barnehagene grunnet bemanningsnormer, og noen barnehager må arealet også utvides. Det vil bli gjort rede i det følgende for disse konsekvensene.

Barnetall, opptak og kapasitet i barnehager

Fordi det går relativt kort tid fra barn fødes til de trenger barnehageplass, må barnehagekapasitet planlegges ut fra prognoser. Sortland kommune bruker Statistisk sentralbyrås prognoser i dette arbeidet.

Hvor mange fødes i Sortland kommune?

Innhentede tall viser følgende antall fødsler i Sortland kommune fram til 2025 med prognoser i de neste fem år:

Tall hentet fra statistisk sentralbyrås hovedalternativ for framskriving

År	Antall fødte
2021	100
2022	76
2023	94
2024	100
2025	94
2026	99
2027	101
2028	103
2029	103
2030	103

Tabellen viser at barnetallet i Sortland vil holde seg ganske stabil over tid. Erfaringsmessig er det en del tilflytting til kommunen fra andre kommuner i Norge hele året samt noe innvandring fra utlandet. Det er også noe utflytting fra Sortland. Både innflytting, utflytting og innvandring vil påvirke antall barnehageplasser som er nødvendige om barnehageopptaket endres uten at barnetallet totalt vil endres. Det er store usikkerheter knyttet til inn- og utflytting samt innvandring fra utlandet da det er mange utenforliggende faktorer som påvirker om barnetallet økes eller ikke.

Antall søkere

Til hovedopptaket i 2026 kom det inn 102 søknader for barn som ikke hadde barnehageplass. I tillegg kom det 22 søknader om overføring fra en barnehage til en annen.

I perioden etter hovedopptak 2025 til hovedopptak 2026 innkom det 136 søknader om barnehageplass hvor barnet ikke hadde barnehageplass. Fordi 102 søknader ble behandlet i hovedopptaket, var det 34 søknader som fikk tildelt barnehageplass i det fortløpende opptaket opptaket løpende gjennom hele året.

Basert på fremskriving av fødselstall vurderes det at søkertallet vil holde seg tilnærmet stabilt fremover.

Ledig fysisk kapasitet i barnehagene

Totalt sett er det ledig fysisk kapasitet i Sortlandsbarnehagene, men innsøkingen er størst i sentrumsnære områder. Innsparinger i oppvekstsektoren har medført nedjustering til minimumsbemanning etter lovverk som igjen resulterer i færre ledige barnehageplasser totalt. Det er noe ledig fysisk kapasitet i de kommunale sentrumsnære barnehagene.

Barnehagene i Sortland har få ledige plasser til rullerende opptak. Dette er bunner i at det er kostbart å drifte med tomme barnehageplasser fordi det fordrer både ledig fysisk kapasitet og bemanning tilsvarende antall plasser totalt.

Foreldres barnehagevalg ut fra geografi

Majoriteten av søknadene som innkommer har over år vist seg å være til barnehager som anses som sentrumsnære barnehager. Det vil si barnehager som er innenfor to kilometers avstand til sentrumskjernen av Sortland. De andre barnehagene anses som distriktsbarnehager og er lengre ned på prioriteringslisten til foreldrene.

En konsekvens av dette er at ikke alle foreldre får sitt førstevalg i barnehage, og i 2026 medførte det at 20 barn fikk ikke førstevalget i søknad.

De fleste barnehagene i sentrumsnære områder er private barnehager. Dette er barnehager hvor kommunen ikke kan justere areal og bemanning slik som kommunen kan gjøre i kommunale barnehager. Derfor vil skisserte løsninger i det kommende rette seg mot endringer i kommunale barnehager.

Det må også tas høyde for intern flytting som skjer fra utkanter av kommunen og inn til sentrum. Det vil presse kapasiteten i sentrum ytterligere.

Private barnehager og kommunale barnehager

I Sortland kommune er det 7 kommunale og 5 private barnehager. 4 av de 5 private barnehagene (Prestelva barnehage, Blåfjell barnehage, Granbuska barnehage og Nordskogen barnehage), og 3 av

de 7 kommunale (Vestmarka barnehage, Lykkentreff barnehage og Strand barnehage) anses som sentrumsnære barnehager.

Majoriteten av foreldre søker seg til de sentrumsnære barnehagene. Fordi de fleste private barnehagene er sentrumsnære har de størst press på ledig kapasitet.

Kommunen har ikke myndighet til å styre økt bemanning ut over lovkrav og bruk av ledig areal i de private barnehagene. De private kan kun forespørres om de kan øke antall ledige plasser.

Hvordan fungerer rullerende opptak i dag – og hva skal til for at det skal fungere godt?

Rullerende opptak skal først og fremst ivareta ettåringene, men også toåringene og alle de andre barna i barnehagen. Det skal ivareta barnefamilienes behov. Det er en forutsetning for en god ordning at også ansatte ivaretas på en god måte. I Sortland kommune er det ca. 98 % av barna i barnehagealder som går i barnehage. Dette indikerer at behovet for barnehageplasser er etterspurt.

Barnehagene har ingen ledig kapasitet når det gjelder bemanning, og løpende inntak av barn krever kontinuerlig rekruttering av nye ansatte. Det er en kjent utfordring i hele landet at rekruttering av ansatte til barnehager er vanskelig. Dette gjelder både pedagoger og pedagogiske medarbeidere.

Barnehagene bruker mye tid på ansettelsesprosesser, følge opp nyansatte og jobbe kontinuerlig med arbeidsmiljø i stadig endring. Dette gjør de samtidig som de tar imot de mest sårbare barna i barnehagen – ettåringene – og gir dem en god og trygg start på barnehagelivet. Manglende tilgang på rekruttering til barnehagene gir også en praktisk utfordring med å ha kontinuerlig ledig kapasitet i barnehagene fordi barnehagen må til enhver tid ha tilstrekkelig bemanning til de antall barnehageplasser som tilbys.

Fordi barnehagens budsjettramme er redusert de siste årene, er det ingen barnehager som kan gå med ledig kapasitet over tid. Det betyr at det er kostnadsmessige konsekvenser ved å endre fra den typen rullerende opptak Sortland kommune har i dag, og til en av de andre to løsningene.

Det har vist seg at det er spesielt vanskelig å rekruttere ansatte med riktig kompetanse på andre tidspunkt enn våren før nytt barnehageår. Det er en tendens til at ansatte bytter jobb oftere enn før, og bemanning i barnehage er ikke like stabilt som det har vært. Disse endrede forutsetningene vil gjøre endring av fullt rullerende opptak mer krevende å gjennomføre nå enn tidligere.

For at en fullt rullerende ordning skal fungere godt krever det både økte midler til barnehagesektoren i kommunen ved økt bemanning og enkelte utbygginger der det mangler areal. I tillegg vil en fremtidig barnehagestruktur kunne påvirke mulighetene ved rullerende opptak. Dette fordi kostnader ved større enheter i sentrumsnære områder hvor majoriteten av foreldre ønsker barnehageplass vil kunne gi en lavere kostnad for hver enkelt barnehageplass grunnet stordriftsfordeler som igjen vil kunne medføre at det blir enklere å ha ledig kapasitet i barnehagene til enhver tid. Det gås ikke nærmere inn på denne problemstillingen fordi det kommer en egen utredningssak knyttet til barnehage- og skolestruktur i 2026.

Kostnader

Ordningen med fullt rullerende opptak er en lokal styrking av barnehageopptak, og med økende krav til bemanning medfører den også en betydelig kostnad. I en tid med strammere budsjetter er det ønskelig å vurdere om det er alternative modeller som sikrer god fleksibilitet til en lavere kostnad.

Dersom fullt rullerende opptak innføres i Sortland kommune vil dette være et mer omfattende tilbud enn det staten legger opp til. Det betyr at det statlige tilskuddet ikke dekker den merkostnaden rullerende opptak medfører. Slike prioriteringer kan en kommune gjøre.

Det er krevende å beregne helt nøyaktig hva de forskjellige alternativene for rullerende opptak koster, da grunnlaget er usikkert og varierer fra år til år. Hvor mange barn som søker og tidspunkt er avgjørende for foreldrebetaling/inntekt og tidspunkt for når kommunen trenger å ansette og får lønnsutgifter. Det er derfor tatt valg på å estimere antall søknader ut fra antall fødsler de siste årene. Sortland kommune beregner at det foreligger lønnsutgifter hele året, selv om kommunen vet at barna søker om å starte opp til ulike tider. Det gjøres fordi kommunen er avhengig av å rekruttere nye ansatte før det kan tilbys barnehageplass, og fordi det er vanskelig å rekruttere til midlertidige stillinger i stedet for faste stillinger.

Basert på det siste års fødselstall og antall søknader i gjeldende rullerende opptak for 2025-2026, er det beregnet at kommunen skal gi plass til omtrent 40 barn utenom hovedopptaket.

I tillegg har 10 barn lang tilvenning (Det vil si at plassen ikke tas fullt ut i bruk før et senere tidspunkt enn oppstart av nytt barnehageår). Disse barna kan man legge til grunn at ville ønsket å starte i barnehagen på et senere tidspunkt enn nytt barnehageår. Ser man på hvilke fødselsdato barna som søker seg til barnehage har, vil mellom 40 og 50 barn være født etter barnehagestart for nytt barnehageår hvert år.

På småbarnsavdelinger skal det være en ansatt per 3 barn. I tillegg kreves det èn pedagog per 7 barn. Kommunen har grunnet nedskjæringer lite kapasitet resten av året framover i tid, og har per august 2026, 6 ledige småplasser i distriktsbarnehager og 1 ledig i sentrumsnære barnehager. Grunnet dette og de barna med fødselsdato senere enn barnehageårets start er det nærliggende å konkludere at det vil være et behov tilsvarende 40 barn utenom det som allerede er gjeldende.

Bemanningsbehov for 40 barn vil være 8 fagarbeidere og 6 pedagoger, Dette kan anslås å ha en kostnad på cirka. 9 millioner kroner per år. Fordi et annet alternativ enn det som gjennomføres i dag vedrørende opptak vil kreve at disse ansatte beholdes gjennom hele året.

Foreldrebetaling for 40 barn utgjøre cirka 530.000 kroner for samme periode.

På bakgrunn av dette vil barnehageområdet være avhengig av å få tilført ca. 8,5 millioner kroner i økt bemanning for å sikre at forventet antall ettåringer kunne tildeles plass i henhold til et annet rullerende opptak enn det som gjøres per i dag.

Disse økte kostnadene vil kun kunne gjøres på de kommunale barnehagene fordi kommunen ikke har kapasitetsinstruerende myndighet overfor private barnehager. Dette vil i andre omgang kunne medføre en økning i tilskudd til private barnehager.

Kostnader knyttet til økt areal vil komme i tillegg til dette og vil legges frem i egen utredning knyttet til barnehagestruktur.

Mulige alternativer

Det er tre faktorer som er avgjørende for de ulike typene rullerende opptak – økonomi, fysisk kapasitet og rekruttering:

• Økonomi – Endring av rullerende opptak vil kreve årlig økning på 9 millioner kroner

• Fysisk kapasitet – totalt sett er det god kapasitet i barnehagene, men ikke i sentrum der innsøking er størst

• Rekruttering – det har blitt stadig mer krevende å få søkere til stillinger, særlig ved utlysning på andre tider enn våren og midlertidige stillinger.

Alternativ	**Endringer**	**Økte kostnader i kommunale barnehager**
1. Rullerende opptak med flere opptaksdatoer	Avsetting av et visst antall ledige plasser på topp av allerede ledige plasser. Eksempelvis 10 ekstra ledige plasser til hvert delopptak slik at de anslåtte 40 barna fordeles ut over året.	9 millioner
2. Rullerende fortløpende opptak (gjeldende ordning)	Ingen	Ingen
3. Fullt rullerende opptak med kontinuerlig ledig kapasitet	Avsetting av et større antall ledige plasser i sentrumsnære barnehager slik at det til enhver tid skal være mulighet for å få barnehageplass i barnehager hvor majoriteten av søkermassen er.	Ca. 9 millioner

Vurdering

Rullerende opptak er en raus opptaksordning for innbyggerne i Sortland kommune. Ordningen er bedre enn den nasjonale. At det tilbys rullerende opptak i barnehage gir kommunen et godt omdømme som oppvekstkommune. Kommunen har allerede en type rullerende opptak, men den er ikke den mest rause av de tre alternativene.

Ettersom de andre alternativene er bedre enn det staten krever, må kommunen selv finansiere ordningen ved å prioritere det foran andre tiltak. Per nå fungerer løsningen kommunen har godt, men det er fortsatt noen foreldre som ikke får barnehageplass akkurat når de ønsker, og ikke nødvendigvis i akkurat den barnehagen de helst vil ha.

Sortland kommune vet ikke hvilken effekt det har for tilflytting, men det kan gi virkninger for Sortland kommune vedrørende omdømmebygging som oppvekstkommune ved at det til enhver tid er mange valgmuligheter for ledige barnehageplasser for tilflyttere. Det kan gjøre Sortland kommune attraktiv som bosted foran andre kommuner.

Om kommunen velger å endre det rullerende opptaket, må det tas stilling til organisering og omfang for å beregne årlig kostnad og sørge for at det fungerer godt i praksis.

Om Sortland kommune skal endre og prioritere et annet rullerende opptak, bør det sørges for at ordningen gir innbyggere flest et godt og reelt barnehagetilbud, at ansatte sikres gode arbeidsforhold og barnehagene en stabil og god bemanning.

Da kommunen allerede har et relativt godt fungerende rullerende opptak, er det kommunedirektørens vurdering at kostnadene knyttet til tiltaket vil være for stor.

Lønnskostnader vil øke hvert år, og foreldrebetaling i barnehagen endres. Det gjør at kostnadsberegning av rullerende opptak også endres.

Sortland kommune er ikke en av de kommunene hvor innbyggerne får avskrevet deler av studielånet hvert år, mens våre nabokommuner får dette. Dette kan medføre en lavere tilflytting til vår kommune. Dette bør tas med i vurdering av hvor mye ekstra kapasitet barnehagene skal operere med gjennom året.

Endres opptaket slik det er i dag fra rullerende opptak til fullt rullerende opptak vil dette kreve vedtektsendringer for de kommunale barnehagene som igjen krever medvirkningsrunder og politisk behandling.